

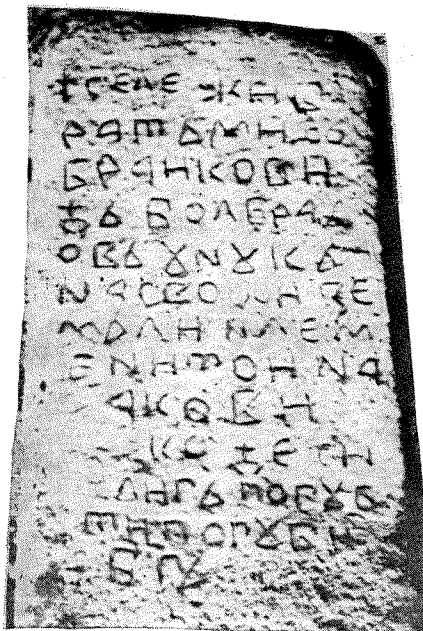
(Sl. 18)

Kamen je dug 60 cm, deo 29 cm, širok 43 cm. Slova su obla i odaju obilježje velike starine, naročito slovo D i jat. Upravo, pored ostalog, ova dva slova sa posljednjim slovom O sile me da natpis datiram u 10. ili 11. stoljeće i da spada u red najstarijih glagoljskih natpisa. Nema sumnje da je ovaj natpis nastao pod utjecajem rada slovenske Braće iz Moravske, Češke i Panonije. Prema klasifikaciji glagoljice, po Josipu Hammu, naš natpis pripada prvom, najstarijem periodu glagoljskog pisma.⁵⁶ U blizini Bosanske Gradiške u selu Dragalju je nekad pronađen glagoljski fragmenat s natpisom, ali ga u zagrebačkim muzejima nisam mogao pronaći, gdje je dopremljen prije II svjetskog rata.

Br. 28. Natpis iz Peljave

Na visokom stubu u zaseoku Peljave u Priblju kod Lopara je nekad pronađen ćirilski natpis. Ciro Truhelka je donio svoju transliteraciju, ali sve elemente nije dao niti je donio sliku. Nema sumnje da je to trebalo učiniti da bi se natpis pravilno iskoristio u nauci. Spomenik s natpisom leži na seoskom putu koga je trebalo podignuti da bi se tekst pročitao i uzela fotografija. To je učinjeno 1968. godine u zajednici s preparatorom Antom Kučanom.⁵⁷

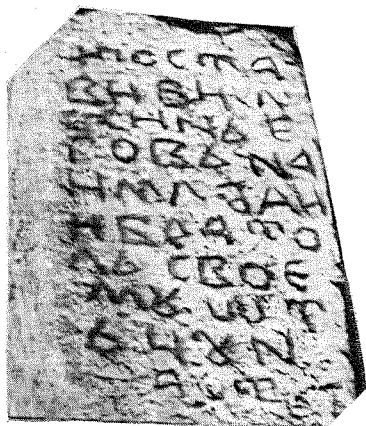
Nakon obavljene revizije natpis u cijelosti glasi: »+ Se leži Brač'mio Braiković', Boleradov' unuk' na svoi zem'li plemenito na ...akovi ... ko će si bilig' pogubiti, pogubi [g]ja bg' (bog)', postavi bilig' sin' egov' naimladi i Bratol, (Bartol') svoemu ot'cu n...a...t«. Po izgledu slova i po obliku spomenika natpis je urezan najranije u 15. stoljeću (Sl. 19).

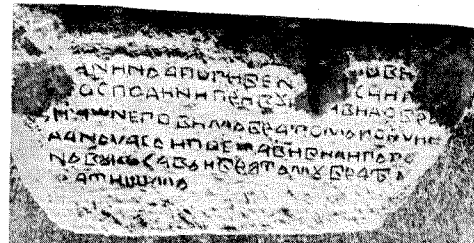
(Sl. 19)

Br. 29. Natpis iz Vražića kod Čelića

Na njivama Doli, vlasništvo porodice Hamidovića u selu Vražićima kod Čelića, ima jedan nadgrobni sljemenjak s ćirilskim natpisom.

Sljemenjak je nekad bio na kamenoj ploči i prevrnut s nje, tako da danas nije in situ. Spomenik sam pronašao 1967. godine a obradio ga u maju 1968. godine. Sljemenjak je dug 178 cm, visok 78 cm a širok 56 cm. Ovdje ga objavljujem prvi put. Kamen je vrlo trošan, tako da slova propadaju. Preostatak teksta glasi: »...ovi ... anin' a pogibe n... Scip... gospodini privu... a vi dobro... na š negovim' bratom' Goičino... dan' čas' i postavi bilig'« Go...n' Vukosav' i brat' mu Brajan (?)... [s'] [b]ratiom'«. Grafija slova je sačuvana u starom obliku, ali zbog spomenika natpis ne mogu datirati prije 15. stoljeća (Sl. 20).

(Sl. 20)

(Sl. 21)

Br. 30. Natpis iz Brateljevića kod Kladnja

Za vrijeme rekognosciranja terena 1967. godine pronašao sam malu nekropolu sa 4 sljemenjaka. Na jednom sljemenjaku je lik štita u kvadratičnom obliku s mačem i polumjesecom. Među pomenutim sljemenjacima je jedan sljemenjak trošan sa ćirilskim natpisom koji glasi: »[A se] leži Pr'ž[o]v' Novakovi[ć]' na svoi zemli na ple[me] nitos«.

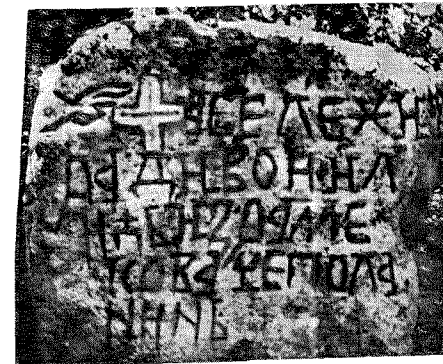
Natpis nije objavljen. Pisar se služi ligaturom u posljednjoj riječi natpisa. Izgleda da je natpis

urezan u 15. stoljeću kada su se postavljali nadgrobni spomenici u obliku sljemenjaka u većem obimu. Natpis je urezan na užoj zapadnoj strani spomenika (Sl. 21).

Br. 31. Natpis iz Lipe kod Livna

U katoličkom groblju u selu Lipi kod Livna ima oko 19 nadgrobnih ploča, dok u zidu ograde od groblja ima dvadesetak. Izvan groblja na zapadnoj strani leži oko 100 nadgrobnih spomenika raznih oblika između kojih se ističe jedan visoki sanduk od kamena sa ćirilskim natpisom sa sjeverne strane. Spomenik je visok 125 cm, širok 100 cm, deo 76 cm. U početku natpisa je izrađena plastična ruka, tj. dio ruke čiji prsti pokazuju natpis. Ovo je očito upozorenje prolaznicima da se sjetite pokojnika i pročitaju mu epitaf. Natpis je urezan u 5 redova i u cijelosti glasi: »+ A se leži Radivoi Ilić iz Rame, Kovač'polanin' (Kovač'poljanin)«. Slova su veoma precizno izrađena i cifrasto izražena u raznim varijacijama, naročito slovo i (Sl. 22).

Nema sumnje da je Radivoj Ilić bio feudalac koji je dobio posjede u Lipi i naselio se iz sela Kovač'polja u Rami na području Livna. To je bilo u doba vjerovatno kralja Ostoje koji je u ovom kraju darivao posjede i vojvodi Hrvoju Vukčiću-Hrvatiniću. Za proučavanje feudalnih

(Sl. 22)

posjeda natpis je vrlo značajan. Izgleda da je natpis urezan u prvim decenijama 15. stoljeća. Učenjaci su znali za natpis, ali ga nisu naučno obrađivali. Čitali su ga različito po transliteraciji amatera.⁵⁸ Nijedan od njih nije priložio fotografiju natpisa po kojoj bismo mogli zauzeti određen stav.

⁵⁸ Luko Zore, Slovinac 1879 (II), 448; Arhiv IV (1857), 155, snimak 11; Ljubomir Stojanović, SSZ, III, 4792.

⁵⁶ Josip Hamm, Radovi Staroslovenskog instituta I, Zagreb 1952, 40-41; Vjekoslav Stefančić, »Slovo« (13), Zagreb 1963, 31; Eckhardt, Radovi Staroslovenskog instituta 2, Zagreb 1955, 79.

⁵⁷ Ciro Truhelka, GZM 1895, 343; Lj. Stojanović, Stari srpski zapisi i natpisi, III, br. 4740.